

Stručni rad
Professional paper

JEL Classification: K52, M21

Matea Nakić* ▪ Semina Škandro**

**KOMPARACIJA USTROJSTVA OBRTA REPUBLIKE
HRVATSKE I BOSNE I HERCEGOVINE**

**COMPARISON OF THE ESTABLISHMENT OF THE
OBLIGATION OF THE REPUBLIC OF CROATIA AND
THE BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Sažetak

Obrt je kao oblik obavljanja gospodarske djelatnosti Zakonom o obrtu definiran kao samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti od strane fizičke ili pravne osobe s ciljem ostvarivanja dobiti proizvodnjom, trgovinom ili pružanjem usluga. U tom smislu, obrtnik je, prema istom Zakonu, fizička osoba koja obavlja jedno ili više djelatnosti u svoje ime i za svoj račun, a mogu ga koristiti i druge osobe. Zakon o obrtu krije brojne poslovne prepreke, ali obrtom se mogu smatrati sve djelatnosti koje ovim zakonom nisu zabranjene, a obrtnik može odlučiti hoće li to biti proizvodnja, trgovina ili pružanje usluga na tržištu. Glavne prednosti obrta su rad članova obitelji bez sklapanja ugovora o radu. Cilj ovog rada je definirati pojmove koji se odnose na obrtništvo, izdvojiti sve prednosti i nedostatke obrta te usporediti organizaciju obrta u Republici

Primljeno: 08.02.2019; Prihvaćeno: 05.04.2019
Submitted: 08-02-2019; Accepted: 04-04-2019

* **Matea Nakić**, mag. oec, Girk Kalun d.d., Drniš, Republika Hrvatska.

** **Semina Škandro**, docentica, Sveučilište/Univerzitet „Vitez“, Travnik, Bosna i Hercegovina.

Hrvatskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine te dati pregled napretka i razvoja obrta. Ključne riječi: Obrt, obrtnik, pravo, obrt.

Abstract

*The craft as a form of performing economic activity is defined by the Law on Crafts as an independent and permanent performance of the allowed economic activities by a natural or legal person with the aim of gaining profit through production, traffic or providing services. In this sense, the craftsman is, according to the same Law, a natural person who performs one or more activities in his own name and for his own account, and can be used by the work of other persons. The Law on Crafts covers numerous business barriers, however, the trades can be considered as all activities not prohibited by law, and the craftsman may decide whether it will be the production, trade or provision of services on the market. The main advantages of the craft are the work of family members without the establishment of an employment contract. The aim of this paper is to define the concepts related to the craft, to draw out all the advantages and disadvantages of craftsmanship, and to compare the organization of trades in the Republic of Croatia and the Federation of Bosnia and Herzegovina, and to give an overview of the progress and development of craftsmanship. **Keywords:** craft, craftsman, law, craftsmanship.*

UVOD

Prema iskustvima razvijenih zemalja obrt ili mala privreda se smatra veoma značajnim segmentom jedne nacionalne privrede i politici zapošljavanja. Procjenjuje se da se čak dvije trećine zaposlenih u Evropskoj uniji i jedna polovina u SAD-u djeluje u okviru malih i srednjih subjekata. Obrt je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih privrednih djelatnosti od strane fizičkih osoba sa svrhom postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga. Obrt se može obavljati i kao sezonski obrt najduže šest mjeseci u jednoj kalendarskoj godini (Šoić, Cvitan. 2001). Samostalnost obavljanja djelatnosti smatra se najjednostavnijim organizacionim oblikom poslovanja, mada ako se uzme u obzir komplikovanost i uslovi poslovanja s obzirom na razne propise, može se reći da obrtnička djelatnost i nije tako jednostavna, te da ima svojih prednosti i nedostataka.

Prednosti obrta su: kao najvažnija prednost obrta ističe se da je obrt relativno lako osnovati uz relativno male troškove. Također, mogućnost brzog donošenja odluka i relativna tajnost poslovanja, što je vrlo bitno za pravovremeno donošenje odluka i sprečavanje konkurencije da dođe do određenih informacija vezanih za poslovanje.

Nedostaci obrta su: kao najvažniji nedostatak ističe se neograničena odgovornost obrtnika za sve dugove nastale u poslovanju, što znači da obrtnik odgovara i imovinom obrta i svojom vlastitom. Na to se nadovezuje i nedostatak rizik gubitka, gdje obrtnik nema s kim podijeliti gubitke, jer je on jedini odgovoran za nastalu štetu (Šoić, Cvitan, 2001).

1. USTROJSTVO OBRTA U REPUBLICI HRVATSKOJ

1.1. Vrste obrta u Republici Hrvatskoj

Prema propisima u Republici Hrvatskoj obrti mogu biti (Šoić, Cvitan, 2001): (a) slobodni - nisu uslovljeni stručnom osposobljenošću (ne traži se ispit o stručnoj osposobljenosti ili majstorski ispit), već je potrebno ispuniti samo opće uslove za otvaranje obrta, (b) vezani - osim općih uslova, traži se ispit o stručnoj osposobljenosti ili majstorski ispit. Može ga obavljati fizička osoba-izumitelj na temelju ostvarenog patenta prava za patentirani proizvod ili usluge, te fizička osoba sa završenom odgovarajućom srednjom stručnom spremom, i (c) povlašteni - obrti koje obrtnik smije obavljati isključivo na temelju povlastice, koje izdaje nadležno ministarstvo zavisno o obrtu.

Stepen i vrsta stručne spremlje potrebne za obavljenje vezanih i povlaštenih obrta propisani su Pravilnikom o vezanim i povlaštenim obrtima i načinu izdavanja povlastica.

1.2. Uvjeti za obavljanje obrta u Republici Hrvatskoj

Fizička osoba može obavljati obrt ako ispunjava sljedeće uvjete:

- a) Opći uslovi:
 - Udovoljava posebnim zdravstvenim uslovima, ako je to propisano zakonom
 - Pravomoćnom sudskom presudom, rješenjem o prekršaju ili odlukom suda pravosnažno izrečena sigurnosna mjera ili zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti dok traje ta mjera.
- b) Posebni uvjet – stručna osposobljenost ili položen majstorski ispit ako otvara vezani ili povlašteni obrt.

Fizička osoba koja ispunjava sve uslove osim stručne osposobljenosti ili položenog majstorskog ispita, može obavljati vezani obrt ako na tim poslovima zaposli osobu koja ispunjava tražene uslove. Ako je za obavljanje obrta potreban prostor i oprema, oni moraju udovoljavati uvjetima određenim propisima o tehničkoj opremljenosti, zaštiti na radu, zaštiti i unapređenju čovjekove sredina, zaštiti od buke i drugim propisima koji se odnose na obavljanje određene privredne djelatnosti. Za obavljanje slobodni, vezanih i povlaštenih obrta, obrtnik mora imati obrtnicu, a za obavljanje povlaštenih obrta, obrtnik mora imati povlasticu.

Obrtnica se izdaje u dvije veličine od kojih je veću obrtnik dužan izložiti u sjedištu obrta na vidljivom mjestu. Obrtnica sadrži sljedeće podatke (Šoić, Cvitan, 2001): Republika Hrvatska, grb Hrvatske, naziv – Obrtnica, broj obrtnice, podatke o vlasniku obrta, matični broj obrta, te tvrtku i naziv djelatnosti, potpis odgovorne osobe i pečat nadležnog ureda državne uprave u županiji. Obje obrtnice se izdaju na posebnom papiru s vodenim žigom i zaštitom, toniranom svjetloplavom bojom i obrubljenim starohrvatskim pleterom. Obrt se može obavljati i kao zajednički obrt, kada dvije ili više fizičkih osoba zaključuju ugovor o ortaštvu kojim uređuju međusobne odnose (Božić, 2016).

Obrtnici se, s obzirom na način vođenja knjiga, mogu podijeliti zavisno o tome nalaze li se u sistemuu poreza na dohodak ili sistema poreza na dobit. Najčešće spadaju u kategoriju obrtnika poreza na dohodak, te u skladu s tim vode jednostavno knjigovodstvo

(Žeger, Smrekar, Oluić, 2009). Obrtnik može preći iz sistema oporezivanja porezom na dohodak u sistem oporezivanja porezom na dobit dobrovoljno na temelju podnesenog zahtjeva Poreznoj upravi ili po sili zakona ukoliko udovoljava jednom od kriterija postavljenih Zakonom o porezu na dobit. Kriteriji su:

1. Ukupan primitak veći od 2 milijunakuna,
2. Dohodak veći od 400 tisuća kuna, ili
3. Ima dugotrajnu imovinu u vrijednosti većoj od 2 milijuna kuna, ili
4. Prosječno zapošljava više od 15 radnika.

Obrtnik koji prelazi u sistem obveznika poreza na dobit mora na prvi dan poreznog razdoblja za koje utvrđuje porez na dobit sastaviti početnu bilancu i nastaviti voditi poslovne knjige prema propisima o računovodstvu, te poslovne događaje evidentira u sustavu dvojnog knjigodstva prema pravilima računovodstva poduzetnika.

1.3. Poslovne knjige obrtnika u Republici Hrvatskoj

Obveznici poreza na dohodak (bez obzira nalaze li se u sistemu PDV-a ili ne) dužni su voditi sljedeće poslovne knjige:

- Knjiga primitaka i izdataka (obrazac KPI),
- Popis dugotrajne imovine (obrazac DI),
- Evidenciju o potraživanjima i obavezama (obrazac TO),
- Knjiga prometa (obrazac KPR).

Obrtnici koji su uključeni u sistem PDV-a moraju voditi i propisane knjige ulaznih i izlaznih računa, na osnovu kojih se obračunava obaveza za plaćanje PDV-a. obrtnici paušalci ne vode poslovne knjige, osim Evidencije o prometu (obrazac KPR), gdje unosi sve iznose naplaćene bezgotovinskim i gotovinskim putem. Prilikom izdavanja računa dužan ga je ispostaviti u dva primjera, jedan kupcu, a drugi služi za knjiženje u poslovne knjige. Poslovne primitke i izdatke koji nastaju u vezi s obavljenjem samostalne djelatnosti, fizičke osobe evidentiraju u Knjigu primitaka i izdataka po načelu blagajne. Primici se knjiže kad su naplaćeni, a izdaci kad su plaćeni, izuzev izdataka za trošak amortizacije dugotrajne imovine.

1.4. Obrt u brojkama u Republici Hrvatskoj

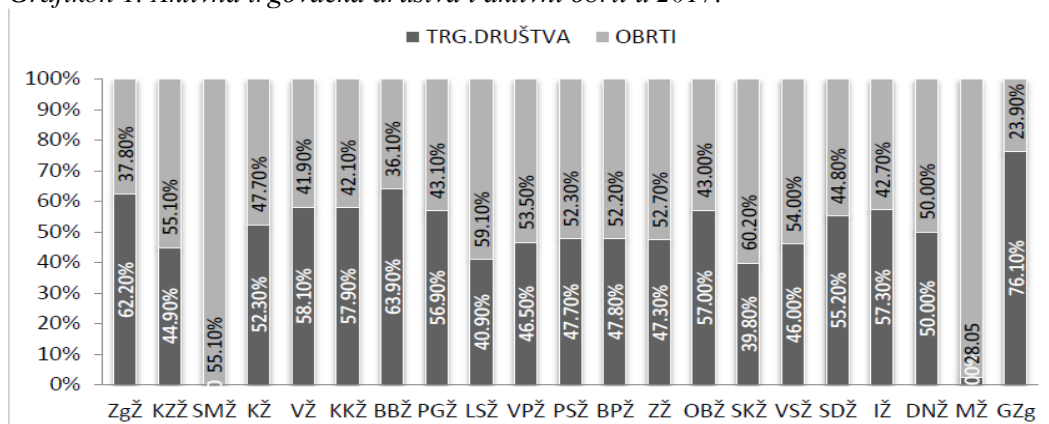
Od ukupnog broja poslovnih subjekata kojih je krajem 2017. godine bilo 195.926 obrti čine 39,5% ili nešto više od 77 hiljada obrta bilo je registrovano u dvadeset županija i gradu Zagrebu. Uz Grad Zagreb, najveći broj obrtnika ima u Splitsko-dalmatinskoj, Primorsko-goranskoj i Istarskoj županiji, čiji stanovnici se u najvećem dijelu bave turističkim i njima povezanim djelatnostima.

Tablica 1. Aktivna trgovačka društva i aktivni obrti u 2017.

ŽUPANIJA	Oznaka županije	TRGOVAČ. DRUŠTVA	OBRTI	UKUPNO	UDIO		
					Trgovačka društva	Obrt	Ukupno
Zagrebačka	ZgŽ	7.839	4.761	12.600	62,2%	37,8%	100%
Krapinsko-zagorska	KZŽ	1.916	2.352	4.268	44,9%	55,1%	100%
Sisačko-moslovačka	SMŽ	1.860	1.943	3.803	48,9%	55,1%	100%
Karlovačka	KŽ	2.008	1.828	3.836	52,3%	47,7%	100%
Varaždinska	VŽ	3.540	2.551	6.091	58,1%	41,9%	100%
Koprivničko-križevačka	KKŽ	1.705	1.242	2.947	57,9%	42,1%	100%
Bjelovarsko-bilogorska	BBŽ	1.846	1.045	2.891	63,9%	36,1%	100%
Primorsko-goranska	PGŽ	10.273	7.778	18.051	56,9%	43,1%	100%
Ličko – senjska	LSŽ	771	1.112	1.883	40,9%	59,1%	100%
Virovitičko-podravska	VPŽ	975	1.124	2.099	46,5%	53,5%	100%
Požeško-slavonska	PSŽ	811	888	1.699	47,7%	52,3%	100%
Brodsko-posavska	BPŽ	1.864	2.034	3.898	47,8%	52,2%	100%
Zadarska	ZŽ	3.954	4.406	8.360	47,3%	52,7%	100%
Osječko-baranjska	OBŽ	5.032	3.081	8.833	57,0%	43,0%	100%
Šibensko-kninska	SKŽ	2.102	3.177	5.279	39,8%	60,2%	100%
Vukovsko-srijemska	VSŽ	1.816	2.136	3.952	46,0%	54,0%	100%
Splitsko-dalmatinska	SDŽ	12.471	10.120	22.591	55,2%	44,8%	100%
Istarska	IŽ	9.769	7.278	17.047	57,3%	42,7%	100%
Dubrovačko-neretvanska	DNŽ	3.582	3.585	7.167	50,00%	50,0%	100%
Međimurska	MŽ	3.095	1.203	4.298	72,0%	28,0%	100%
Grad Zagreb	GZg	41.362	12.971	54.333	76,1%	23,9%	100%
UKUPNO		118.591	77.335	195.926	60,5%	39,5%	100%
Zagrebačka žup.+grad Zagreb		49.201	17.732	66.933	73,5%	26,5%	100%

Izvor: Obrtništvo u brojkama XII/2017., statistički pregled, Hrvatska obrtnička komora, prema Državni zavod za statistiku (DZS) Priopćenje 11.1.2/2.; stanje: 31.12.2017. - (podaci za trgovačka društva) KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a; 31.12.2017. (podaci za aktivne obrte)

Grafikon 1. Aktivna trgovačka društva i aktivni obrti u 2017.

Izvor: Obrtništvo u brojkama XII/2017., statistički pregled, Hrvatska obrtnička komora, prema Državni zavod za statistiku (DZS) Priopćenje 11.1.2/2.; stanje: 31.12.2017. - (podaci za trgovačka društva) KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a; 31.12.2017. (podaci za aktivne obrte)

Analizirajući obrte prema cehovskom ustroju, uslužno zanatstvo pokazalo se kao najčešće registrovana djelatnost, čime zauzima čak 39,5% ukupnog broja. Slijedi ih ugostiteljstvo i turizam sa 15,7%, te trgovina sa 12,5%.

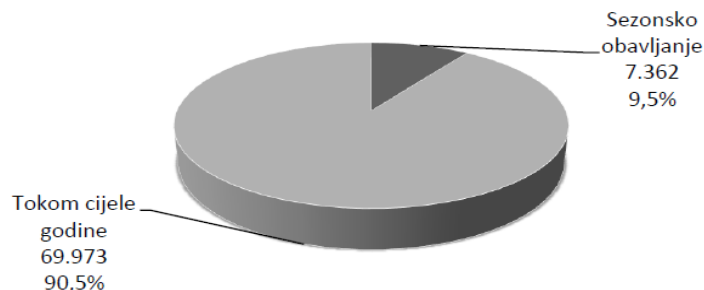
Grafikon 2. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima

Izvor: Obrtništvo u brojkama XII/2017., statistički pregled, Hrvatska obrtnička komora, prema Državni zavod za statistiku (DZS) Priopćenje 11.1.2/2.; stanje: 31.12.2017. - (podaci za trgovačka društva) KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a; 31.12.2017. (podaci za aktivne obrte)

Pravilnikom o djelatnostima koje se mogu obavljati kao sezonski obrti definirane su vrste obrta koji se mogu otvoriti obrt i odabranu djelatnost obavljati samo jedan dio godine, a najdulje u trajanju od šest mjeseci. Od ukupnog broja aktivnih obrta samo 9,5% ili 7.362 obrta registrovano je kao sezonski obrt.

Grafikon 3. Sezonski obrti

Izvor: Obrtništvo u brojkama XII/2017., statistički pregled, Hrvatska obrtnička komora, prema Državni zavod za statistiku (DZS) Priopćenje 11.1.2/2.; stanje: 31.12.2017. - (podaci za trgovačka društva) KNJIGA OBRTNIKA – članova HOK-a; 31.12.2017. (podaci za aktivne obrte).

1.5. Prestanak obavljanja obrta u Republici Hrvatskoj

Obavljanje obrtničke djelatnosti može se obustaviti privremeno ili trajno pod propisanim uslovima. Privremeno obustavljanje (tzv. mirovanje obrta) može biti:

- u trajanju do 1 godine, o čemu je obrtnik dužan pismeno obavijestiti nadležni županijski ured za poslove privrede,
- u trajanju dužem od 1 godine, izuzetno u slučaju duže bolesti ili nastupa više sile, odnosno elementarne nepogode,

- u trajanju do 3 godine, ako obrtnik koristi pravo na porodiljski dopust za njegu djeteta do navršene 3.godine djetetova života,
- za vrijeme privremene obustave može se raskinuti ugovor o radu s radnicima.

Trajno obustavljanje može biti objavno iz Obrtnog registra ili po sili zakona i to:

- smrću obrtnika,
- krivičnom presudom u vezi s obavljanjem obrta,
- ako ne zapčne s radom u roku do 1.godine od odbivanja obrtnice,
- ako obustavi obavljanje obrta duže od 1.mjesec,
- ako ne stekne posebne uslove za obavljanje obrta ili ne zaposli radnika koji te uslove ima,
- ako se donese rješenje o zaključenju stečajnog postupka.

2. USTROJSTVO OBRTA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

U Bosni i Hercegovini ne postoje propisi koji regulišu smostalno obavljanje djelatnosti, a kad je u pitanju Federacija BiH, postoje na federalnom, kantonalnom i općinskom nivou i ovim propisima se direktno i indirektno uređuju pitanja registracije i osnivanja, vođenja poslovnih knjiga, plaćanja poreza do posebnih islova koje samostalni poduzetnici moraju ispuniti. Najbitniji propis koji se veže za obrtnike je Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima (“Sl.novine Federacije BiH”, broj 35/09), po kojem je obrtnik, odnosno lice koje obavlja obrt ili srodnu djelatnos fizičko lice koje obavlja djelatnost u svoje ime i za svoj račun, a pri tome se može koristiti radom drugih lica s kojima je u obavezi da zaključi ugovor o radu u skladu sa Zakonom.

2.2. Vrste obrta u Federaciji Bosne i Hercegovine

Obrt je podjeljen na vezane, posebne i srodne, a uslovljen je isključivo ispunjavanjem određenih uslova za obavljenje obrta.Vezani obrti su oni obrti za čije se obavljenje traži odgovarajuća stručna sprema (npr. majstorski ispit). Posebni obrti su obrti za čije je obavljanje pored posjedovanja stručne spreme, potreba i saglasnost za obavljanje obrta koji daju nadležno ministarstvo u zavisnosti od vrste obrta.Vezani i posebni obrt se može obavljati kao dodatna ili dopunska djelatnost u stambenim prostorijama ili izvan njih, kao i srodne djelatnosti, domaće radinosti ili tradicionalni, stari zanati. Uredbom o vezanim i posebnim obrtima (“Sl.novine FBiH”: br.66/09) definisan je popis vezanih i posebnih obrta po vrstama i traženim stepenom stručne spreme.

2.3. Uslovi za obavljanje obrta u Federaciji Bosne i Hercegovine

Da bi se mogao pokrenuti bilo kakav obrt od strane fizičkog lica kome bi to bilo osnovno zanimanje moraju se ispuniti sljedeći opći uvjeti:

- da je državljanin Bosne i Hercegovine,
- da je poslovno sposoban.
- da udovoljava općim i posebnim zdravstvenim uslovima, ako je to propisano

- posebnim zakonom,
- da mu pravomoćnom sudskom presudom, rješenjem o prekršaju ili upravnim aktom nije izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja obrta dok ta mjera traje.

Zakonom je dozvoljeno da fizičko lice može obavljati obrt kao dopunsko zanimanje pod uslovom da već ima zasnovan radni odnos po bilo kojem osnovu, ali uz ograničenje u trajanju od 20 sati sedmično. Također, pored dopunskog zanimanja postoji i kategorija dodatnog zanimanja isključivo putem zaposlenika koji mora biti u radnom odnosu kod vlasnika obrta uz ispunjavanje općih i posebnih uslova. Za srodne djelatnosti pored općih uslova moraju se ispuniti i uslovi vezani za stručni spemu. Pored općih uslova moraju se ispuniti i posebni uslovi kao što su:

- stručna sprema,
- uređenje i opremanje poslovnog prostora za djelatnosti za koje je obavezna poslovni prostor (Pravilnik o minimalno tehničkim i drugim uslovima za obavljanje obrtničkih i srodnih djelatnosti, Sl. novine FBiH: br. 47/09).

Prije otvaranja obrta, fizičko lice dobija odobrenje za rad- obrtnica koju izdaje općinski, odnosno gradski organ na području na kome će biti sjedište obrta u roku od 15 dana od dana prijema urednog zahtjeva. Obrtnica se izdaje u dvije veličine, veću obrtnicu obrtnik je dužan postaviti na vidno mjesto u sjedištu obrta. Ako je u pitanju posebni obrt, obrtnik mora pribaviti i saglasnost federalnog ministarstva pod čijom ingerencijom se nalazi obrt. U Federaciji BiH obrtnik je dužan otpočeti sa obavljanjem djelatnosti najkasnije u roku od 30 dana od dana konačnosti rješenja o odobrenju obavljanja djelatnosti.

2.4. Poslovne knjige obrtnika u Federaciji Bosne i Hercegovine

Samostalni poduzetnici u Federaciji BiH svoje poslovne knjige vode po sistemu prostog knjigovodstva, a vođenje poslovnih knjiga i evidencijaje samostalnih djelatnosti definisana je u više propisa, a najvažniji su:

- Propisi o porezu na dohoda – Zakon o porezu nadohodak,
- Pravilnik o primjeni Zakona o porezu nadohodak,
- Propisi za obavljanje trgovine – Zakon o unutrašnjoj trgovini, Pravilnik o obliku i sadržaju i načinu vođenja trgovačke knjige,
- Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima,
- Ostali propisi koji uređuju poslovanje posebnih djelatnosti.

Kod obavljanja samostalne djelatnosti u Federaciji BiH, prema važećim propisima o porezu na dohodak obavezno je vođenje sljedećih poslovnih knjiga:

- Knjiga prihoda i rashoda (KPR-1041),
- Knjiga prometa (KPR-1042),
- Popisna lista dugotrajne imovine (PLDI-1043),
- Evidencija o potraživanjima i obavezama (EPO-1044).

Od vođenja poslovnih knjiga izuzeti su samostalni poduzetnici koji su kategorisani kao „paušalci“ jer oni porez na dohodak plaćaju po unaprijed utvrđenom paušalnom iznosu na osnovu Rješenja Porezne uprave FBiH. Međutim, ukoliko

„paušalci“ ostvaruju promet s pravnim licima dužni su voditi knjigu prometa. Poslovne knjige se vode po tzv. principu blagajne, po kojem se prihodi smatraju stvarno primljenim u trenutku kada je poreznom obvezniku stavljen na raspolaganje – kada je naplaćen, dok se rashodi smatraju rashodom - kada su plaćeni. Samostalni poduzetnik dužan je poslovne promjene u poslovne knjige unositi svakodnevno, evidencija se mora voditi uredno, tačno i ažurno odvojeno po poslovnim godinama. Po isteku poslovne godine, obveznik je dužan poslovne knjige zaključiti i potpisati, i uredno držati u svojim poslovnim prostorijama tako da su dostupne inspektorima zbog inspekcijskog nadzora.

Knjiga prihoda i rashoda (KPR-1041) i Knjiga prometa (KP-1042) se ne mogu voditi elektronski, već samo u pisanoj formi [Zakon o porezu na dohodak] ovjerene od strane Porezne uprave, dok se Evidencija potraživanja i obaveza (EPO-1044) i Popisna lista dugotrajne imovine (PLDI-1043) ne podliježe ovjeri od Porezne uprave i mogu se voditi i u elektronskom obliku. Samostalna trgovačka radnja i samostalni poduzetnik koji obavlja komisionu prodaju robe, pored navedenih knjiga dužna je voditi i Trgovačku knjigu na malo [Zakon o unutrašnjoj trgovini], a obrtnik koji pruža posredničke usluge ima obavezu vođenja Knjige trgovačkih usluga.

2.5. Obrt u brojkama u Federaciji BiH

U ovom dijelu rada dat je prikaz pokazatelja registrovanih obrta u Federaciji BiH zaključeno sa 31.12.2017. U tablici 2 dat je pregled strukture subjekata po kantonima FBiH za 2017.

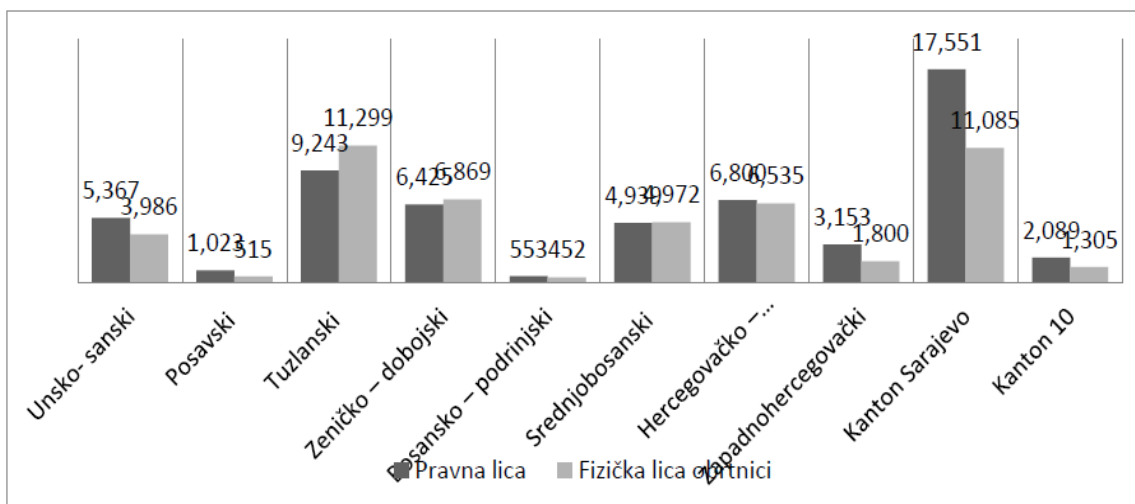
Tablica 2. Struktura subjekata po kantonima FBiH za 2017 godinu

Stanje 31.12.2017.				
Kanton	Ukupno poslovnih subjekata	Pravna lica	Jedinice u sastavu pravnih lica	Fizička lica obrtnici
1	2=3+5	3	4	5
Unsko- sanski	9.353	5.367	3.587	3.986
Posavski	1.538	1.023	826	515
Tuzlanski	20.542	9.243	5.896	11.299
Zeničko – dobojski	13.294	6.425	4.158	6.869
Bosansko – podrinjski	1.005	553	437	452
Srednjobosanski	9.911	4.939	2.636	4.972
Hercegovačko – neretvanski	13.335	6.800	3.201	6.535
Zapadnohercegovački	4.953	3.153	887	1.800
Kanton Sarajevo	28.636	17.551	6.778	11.085
Kanton 10	3.394	2.089	972	1.305
Federacija BiH	105.961	57.143	29.378	48.818

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2018, obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja.

Prema podacima koji su navedeni u tabeli, od ukupnog broja registrovanih poslovnih subjekata, fizičkih lica obrtnika ima ukupno 48.818, odnosno 46,07%. Najviše registrovanih obrtnika ima u Kantonu Sarajevo 27,0% i Tuzlanskom kantonu 19,4%, dok je najmanje registrovanih obrta u Bosansko-podrinjskom kantonu 0,9% i Posavskom kantonu 1,5%., što je vidljivo i iz grafikona u nastavku.

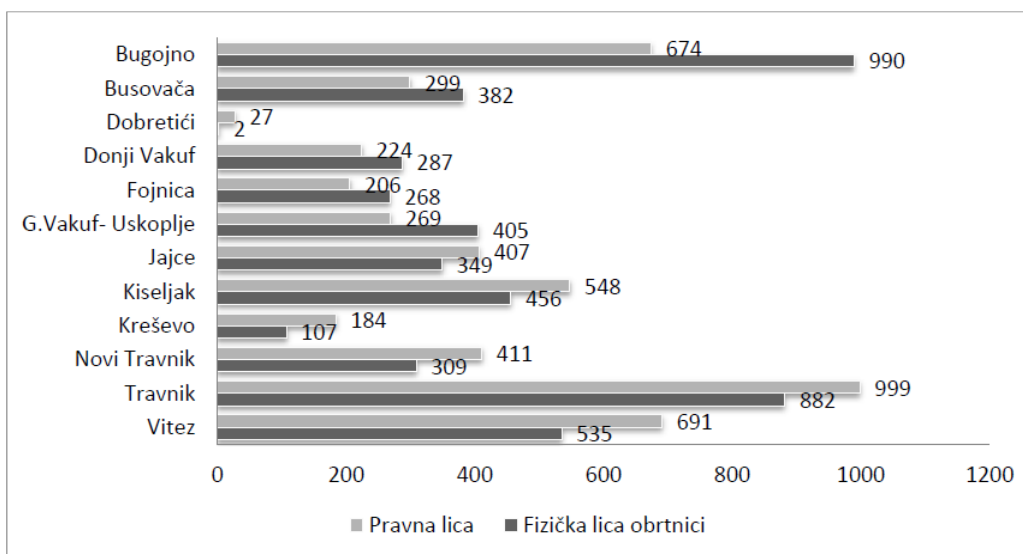
Grafikon 4. Broj poslovnih subjekata po kantonima FBiH 2017.

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2018, obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Prema makroekonomskim pokazateljima za 2017. godinu, na osnovu podataka Federalnog zavoda za statistiku i pojedinim općinama Federacije BiH registrovana obrtnička djelatnost fizičkih lica prednjači u odnosu na pravna lica, za grafički prikaz su uzeti pokazatelji kantona SBK-a i Tuzlanskog kantona.

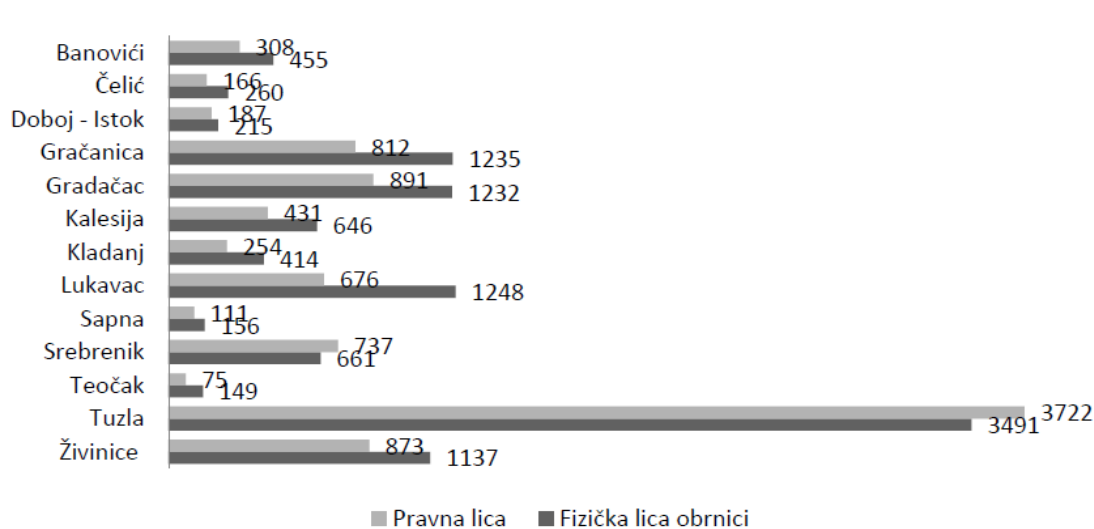
Grafikon 5. Broj registrovanih poslovnih subjekata po općinama SBK-a 2017.

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2018, obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Od ukupno 12 općina u SBK-a u 7 općina prednjače poslovni subjekti- fizička lica obrtnici, posebno se ističu općina Bugojno i Gornji Vakuf- Uskoplje.

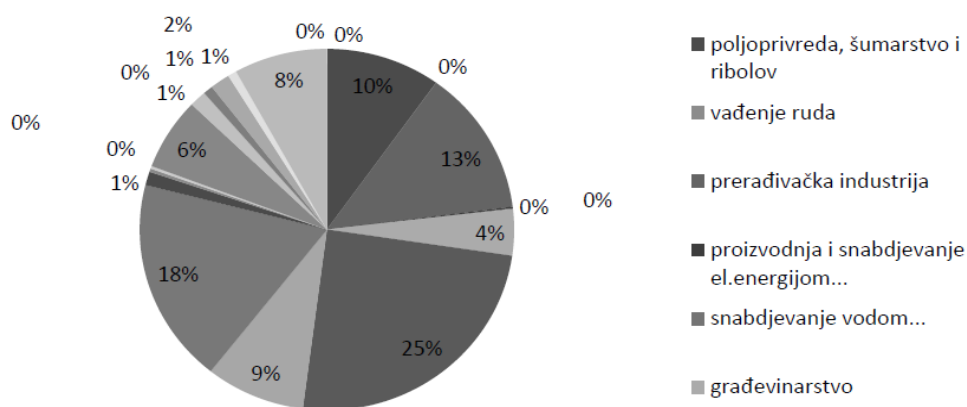
Grafikon 6. Broj registrovanih poslovnih subjekata po općinama TK-a 2017.

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2018, obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Od ukupno 13 općina u tuzlanskom kantonu u čak 11 općina prednjače poslovni subjekti- fizička lica obrtnici, izuzetak su grad Tuzla i Srebrenik. Kada je u pitanju djelatnost za koju se fizička lica obrtnici opredjeljuju najviše su prisutne: trgovina na malo sa 25%, hotelijerstvo i ugostiteljstvo sa 18%, prerađivačka industrija 13%, te poljoprivreda, šumarstvo i lov sa 10%, prema saopćenju Federalnog zavoda za statistiku od 15.02.2019.

Grafikon 7. Registrovani poslovni subjekti- fizička lica obrtnici 31.12.2018.

Izvor: adaptirano prema saopćenju Federalnog zavoda za statistiku: Registrovani poslovni subjekti stanje 31.12.2019.

2.6. Prestanak obrta i srodnih djelatnosti u Federaciji BiH

Obrt i srodne djelatnosti mogu prestati na dva načina: odjavom ili po sili zakona. Odjava obavljanja obrta podrazumijeva pismeni zahtjev za prestanak obrta upućen nadležnom organu koje izdaje rješenje za brisanje obrta iz obrtnog registra. Datum

prestanak obrta ne može biti retroaktivan, a ako nije naznačen u zahtjevu onda je to dan objave. Po sili zakona obrt prestaje ukoliko obrtnik:

- ne radi u skladu sa zakonskim propisima,
- smrću ili gubitkom poslovne sposobnosti obrtnika,
- kupoprodajom obrta,
- ukoliko obrtnik ne počne obavljati djelatnost u roku od 30 dana od upisa u obrtni registar,
- ako je pravosnažnim aktom izrečena mjera zabrane obavljanja djelatnosti,
- ako obrtnik obustavi obavljanje obrta duže od sedam dana,
- ukoliko ne ispunjava opće uslove,
- ukoliko izgubi državljanstvo ili ako je stranak kad prestane važeća radna dozvola,
- promjenom prebivališta,
- ukoliko se utvrdi da je obrtnica izdata na osnovu lažnih isprava,
- ukoliko nije uposlio zaposlenika u slučaju kazne zatvora duže od 6 mjeseci.

3. KOMPARACIJA OBRTA U REPUBLICI HRVATSKOJ I FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Na osnovu sekundarnog istraživanja koje je sprovedeno u ovom radu izvršena je komparacija ustrojstva obrtničke djelatnosti u Republici Hrvatskoj i Federaciji BiH, i došlo se do sljedećih saznanja:

- Vrste obrta za obavljanje obrtničke djelatnosti su iste u Republici Hrvatskoj i u Federaciji BiH,
- Uslovi koje je potrebno ispuniti za početak rad u obrtničkoj djelatnosti su isti,
- Poslovne knjige koje su obavezni voditi obrtnici su iste,
- Tretman obveznika „paušalaca“ je isti u Republici Hrvatskoj i Federaciji BiH,
- Prestanak obrta je regulisano na isti način, a može biti po sili zakona ili dobrovoljno.

Tablica 3. Komparacija strukture subjekata za 2017.

REPUBLIKA HRVATSKA		FEDERACIJA BiH	
Poslovni subjekti		Poslovni subjekti	
PRAVNA LICA	OBRTNICI	PRAVNA LICA	OBRTNICI
118.591	77.335	57.143	48.818
60,50	39,50%	53,93%	46,07%
195.926 (100%)		105.961 (100%)	

Izvor: autor

Komparacijom strukture subjekata za 2017. Godinu, vidljivo je da je u Federaciji BiH od ukupnog broja aktivnih poslovnih subjekata, 46,07% obrtnika, a u Republici Hrvatskoj 39,50%, a područja sa najvećim brojem obrtnika prikazani su u tablici 4.

Tablica 4. Komparacija područja sa najvećim brojem obrtnika za 2017.

REPUBLIKA HRVATSKA		FEDERACIJA BiH	
Područja	%	Područja	%
Grad Zagreb	23,9	Kanton Sarajevo	27
Splitsko-dalmatinska županija	44,8	Tuzlanski kanton	19
Primorsko-goranska županija	43,1	Zeničko – dobojski kanton	14,07
Istarska županija	42,7	Hercegovačko – neretvanski kanton	13,39

Izvor: autor

Tablica 5. Pregled najčešćih obrtničkih djelatnosti

REPUBLIKA HRVATSKA		FEDERACIJA BiH	
Djelatnost	%	Djelatnost	%
Uslužno zanatstvo	39,5	Trgovina na malo	25
Ugostiteljstvo i turizam	15,7	Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	18
Trgovina	12,5	Prerađivačka industrija	13
Proizvodno zanatstvo	9,9	Poljoprivreda, šumarstvo i lov	10

Izvor: autor

U Republici Hrvatskoj najčešće registrovane djelatnosti su uslužno zanatstvo 39,5%, ugostiteljstvo i turizam 15,7%, trgovina 12,5% i proizvodno zanatstvo sa 9,9%, dok je u Federaciji BiH na prvom mjestu trgovina sa 25%, zatim hotelijerstvo i ugostiteljstvo sa 18%, prerađivačka industrija 13%, te poljoprivreda, šumarstvo i lov sa 10%

4. ZAKLJUČAK

Višedecenijska tradicija u kojoj su obrtnici izražavali stručnost, kreativnost i inovativnost upružanju usluga ili stvaranju svojih proizvoda, te proizvodnji predmeta za svakodnevnu upotrebu pri čemu su dodavali i umjetničke karakteristike dovela je obrtništva kakvog danas poznajemo i kojiima nezamjenjivu ulogu u privredi jednog društva. Porezni sistem izložen je čestim promjenama, što zahtijeva neprestano praćenje izmjena i dopuna zakona u vezi poslovanja obrta i prilagodljivost u skladu s tim. Unatoč činjenici da su mali privredni subjekti fleksibilni, te da se velik dio njih može brzo prilagoditi novim uslovima poslovanja i novim proizvodnjama, naravno u okviru svog djelokruga, proizvodnog programa i poslovanja, obrtništvo zadnjih godina doživljava značajno smanjenje i zatvaranje dijela obrta te smanjenje broja zaposlenih. Iz tog razloga, neophodno je od strane ovlaštenih državnih institucija posjedovati Strategije za razvoj obrtništva, stalno pratiti zakonske i druge odredbe koje se tiču problema obrta, te fokus staviti na informisanje mladih osoba o načinu sticanja prava na otvaranje obrta.

Iz komparativne analiza ustrojstva obrtničke djelatnosti u Republici Hrvatskoj i jednog entiteta u Bosni i Hercegovini, evidentno je da su zakonska rješenja i propisi obavljanja obrtničke djelatnosti isti, kao uslovi registracije i načini vođenja poslovnih knjiga. Što se tiče udjela obrtnika u ukupnom broju pravnih subjekata u obje države je taj udio ispod 50% obrtnika. Najviše obrtnika je registrirano u razvijenijim dijelovima države, kao i u glavnim gradovima. Najčešće djelatnosti koje se registruju kao obrt su iz oblasti

trgovine, uslužene djelatnosti posebno hotelijerstvo, turizam i ugostiteljstvo, a kasnije dolazi do proizvodnih odnosno prerađivačkih djelatnosti.

LITERATURA

- 1) Božić, I. (2016). Računovodstvo obrtnika na primjeru optičarskih usluga, EFST, Split.
- 2) Javor, L.J. Čevizović, I. i ostali (2010). Poslovanje obrtnika 2010. Porezni, pravni i računovodstveni aspekti. Zagreb.
- 3) Jurić, Đ. Čebetarević, V. i ostali (2006). Poslovanje obrtnika i slobodnih zanimanja. Zagreb.
- 4) Obrtništvo u brojkama XII/2017. 2018. Statistički pregled. Hrvatska obrtnička komora, Zagreb.
- 5) Revicon (2013). Poslovanje, obaveze i godišnji obračuni samostalnih djelatnosti. Sarajevo
- 6) Šoić, M., Željko, C. (2001). Obrt. Priručnik o uvjetima otvaranja i poslovanja obrta. Zagreb.
- 7) Zakon o obrtu. Narodne novine. 143/13.
- 8) Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima. Službene novine Federacije BiH 35/09.
- 9) Žager, K., Smreker, N. i Olujić, A. (2009). Računovodstvo malih i srednjih poduzeća. Zagreb.2.
- 10) www.fzs.ba